

Изази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи шиљу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПАВЛЕ ЈОСИФ ШАФАРИК

рођен 1795. умро 1861.

У маленом планинском сеоцету Кобељарову, у жупанији Гемерској, у Угарској, роди се дне 13. (1.) маја 1795. године Павле Јосиф Шафарик, некадашњи професор и директор српске новосадске гимназије, а потоњи на гласу књижевник свесловенски.

Ево ти у листу нашем, драги читаоче, доносимо скроман лик тога великог човека у словенском свету — у свеколиком Словенству.

А знаш-ли, брате, шта ће то рећи: словенски свет — васколико Словенство?

Који знадеш, добро је што знадеш, а који не знаш — послушај нас до некле.

Кад би, нешто имао власт, као оно некад римски цар Август — кад ће да се роди Христос спаситељ — да на тефтер узмеш сваког човека и жену, и свако дете мушко и женско, што бога богом зове, оца оцем, матер матером; ил', кому кад би рекао: „Помоз' бог!“ а он би ти тако одговорио лепо, да га својим језиком разумеш: „Бог ти помогó!“

— кад би, велим, све њих на тефтер узео: нашао би, да их има на свету до сто милијуна душа!..

Сто милијуна и толико душа једног рода и племена, једне мајке Славe синови и потомци — то је тај словенски свет: то ти је Словенство.

Али тај големи народ словенски поцепао се с временом, баш онако, као што се јака кућа газдачка поцепа деобом — као кад се њих десеторица браће поделе, па куд који нагне, те после свак за себе кућу кући и подиже фамилију самохрану.

Тако се поделише и браћа словенска, синови прамајке Славe. Из једног јединог народа словен-

ског изиђоше с временом десет главних племена, десет главних народа словенских, а поименце да их изређамо, овако се зову: Руси, Рушњаци, Пољаци, Лужички Срби, Чеси, Словаци, Словенци, Хрвати, Срби и Бугари.

С једне стране читава столећа година, с друге вера, учинише, те та браћа једно друго заборавише, па доста пута једно на друго мрзише и небратски један другом, што-но веле, и очи копаше.

Зликовци, и злуреди непријатељи наши радоваху се тој неслози словенској.

У обести и заносу своје називаху нас Словене варварима и робовима — тлачише нас, и, док могу, тлаче нас и дан данас: а све једнако зато, што се ми још не знамо, еò што ваља; што се многи и многи још еò браћа и не познајемо.

А да се, којом срећом нашом, познамо, сложимо и збратимо — дрктао би пред Словенством сав свет данашњи!...

И тако рећи, у наше дане, пре једно четрдесет, педесет година — засветли међу браћом словенском благодетна зрака од познања, и показа пута к братимљењу свеколике браће Словена.

А међу великим људма, који стадоше тај пут крчити и равнати: у књигама писати и доказивати, да су сви, мало час изређани словенски народи, од старина браћа једнога племена, једне крви — међу тим великим људма у прве се броји Павле Јосиф Шафарик, некадашњи професор и директор српске новосадске гимназије, потоњи свесловенски књижевник, који, као оно Мојсије Израилћане из Мисира, изведе Словене из забити на видик ученому свету.

Отац Павлов беше еванђелички (ил' као што другачије кажемо: луторански) свештеник у реченом сеоцету Кобеларову. И у нас се зна, да су еванђелички свештеници од вајкада на гласу са своје учености и напредности. Такав је био и отац Шафариков, такођер по имену Павле. Од уста је својих откидао, те свог сина на школе давао. Најпре га је код куће учио и у срце му улио онај свети жар и љубав, да пази и милује свој језик словенски, да срцем и душом љуби свој народ.

Павле Јосиф Шафарик бејаше још из малена дете бистроумно. Отац му, по седмој му годиници покаже абецеду (слова и гласове) старог немачкога писма, а за тим он сам, право рећи, играјући се, научи читати; за годину дана по томе прочитао беше сву у накрет библију. За тим одведе га отац у оближњу варошицу Рожњаву, где изучи гимназију; после оде у Кежмарк, и тамо за пет година дана докона науке, или ко што су онда звали, школе латинске.

Добре школе, добри учитељи учинише, те од Павла изађе добар ђак, честит и ваљан младич.

У то доба беше у Чешкој на глас изашао славни Јосиф Јунгман, који поче будити у браће нам Чеха обамрли језик народни и књигу чешку, баш као оно у нас, мало за тим, Вук Стефановић Караџић. Казивање о језику чешком, у новинама „Гласатељу“ (год. 1803.) распламти у млађаном Павлу још и већма љубав к свом језику народном. И он стане купити и прибирати народне песме словачке и друге народне умотворине, и изда их на свет под именом: „Татранска вила с лиром словенском“ (год. 1814.) и „Песме светске народа словачког у Угарској.“ Осим тога написао рад спомена „Штедру (бадњу) вечер на смрт своје миле мајке“; песмом овом покаже он велики и заносни полет мисли, а уз то и велико знање и познавање свога језика матерњег.

Тим првенцима свога рада књижевног изашао беше Павле Јосиф Шафарик на глас у свом маленом народу словачком.

Али је Павле тежио зашто већом науком. Срећна потера, те како науми и сам да буде свештеник, добије нешто мало стипендије, и оде на велику школу (универзитет) у Јену, у Немачкој; та је велика школа била онда у лепом гласу и мал'не

прва у свој земљи немачкој. Ту прибере он науке велике. Осим других позна се тамо с потоњим славним родољубом и књижевником Фрањом Палацким, и дан-данапњим, међ првима, вођом братскога нам народа чешкога.

Осим другог свог припремања за рад књижевни испише тамо из рукописа мученика чешког Јана Хуса, што му требаше, и у кратко списише (немачки) „Кратку историју књижевности свих језика словенских.“

Након две године дана врати се из Јене у Чешку, у Златни Праг, где се позна и спријатељи с првим људма књижевницима чешким: с Добровским, с Ханком, с Јунгманом и с многим другима.

Из Златног Прага оде у Пожун па буде учитељ и наставник младоме господичићу Владиславу из Кубиња, сину вицишпана Линтовског — и проведе ту, ко што сам говораше, најсретније дане живота свог, у друштву с побратимом својим Палацким, са славним свесловенским песником Јаном Коларем (који написа књигу о узајмици свесловенској и дивне песме у књизи „Кћер Славе“) и с братом своје потоње жене Карлом Амбровим.

Док је у Пожуну живио и, као што рекосмо, учитељевао — учио се и сам много и много, понуђавао је науке, што је боље могао; особито се дао био на изучавање науке о језицима. А много је, богме, и на писмено стављао и на свет издавао. —

У то време подигла се у Новоме Саду српска гимназија. Као претoga, па и у то време, у Сремских Карловцих — тако и овде учитеље су Србљи позивали то испрва из Русије, то синове других сродних племена словенских, понајвише пак Словаке. Од Србаља мало ко се давао на велике науке — мало ко се и могао на то давати, и ком се могло те био на великим школама, а он је после ишао ил' у вармеђаше (ко је немен био), ил' у фишкале, у калуђере, у владике, ил' бар у попове: за мучно звање учитељско слабо се ко од Србаља отимао.

Новосадском владици Гедеону Петровићу та част је (а од чести и митрополиту Стевану Стратимировићу), што патронат српске гимназије новосадске месеца маја године 1819. изабра за професора и постави за директора тој гимназији Павла Јосифа Шафарика.

(Свршиће се.)

КАКО СЕ МОЖЕ САЧУВАТИ ОД РЕДЊЕ, ОСОБИТО ОД БОГИЊА.

Редња зове се свака она болест, која ухвати много људи на један пут, па ако и мори, каже се помор; тако је: куга, колера, срдобоља, тиф, богиње и друге вреле осне, тако је хладна грозни-

ца, велики кашаљ, грбоница, грини и друге. Неке су редње незнатне и лаке, а неке су врло жестоке и опаке, и силне људе уморе. Од свију редњи богиње су биле, а и данас су једна од најстрашви-

јих. Она још и данас више људи умори, него куга и колера, и сила више, него што могу ратови, па ако ће најжешћи бити.

Највећма затре богиња просте људе, јер не умеју да се чувају, па да се владају у њој, како ваља. Има примера, да је богиња мање, особито дивље народе, до једне душе истребила.

Највише ухвати богиња зрелију младеж и млађе људе, јер у ових је највише преступа, а најмање ухвати старих људи и деце, јер стари се се људи најбоље умеју да сачувају и од болести, и од преступа, а у мале деце и нема преступа, осим с кривице родитеља. И опет богиње највећма осакате малу децу и старце, јер су слабији, и немају снаге, да отрпе болест, као што могу млађи људи, који кад кад најтеже батине без вреда поднесу.

Највише помре од богиња деце, јер је деце највише; стараца умре мало, јер их је у опште мало; ал' кад се само између стараца броји, онда и њих страхота падне.

Најпоглавитији је извор богињи, као и осталим редњама, нечистоћа, у којој се у неко време и по некој згоди, која још није позната, изметну неки особити отрови, који окуже ваздух и земљу и воду у својој околини, па онда трују и људе, у којима је склоности и примљивости за оне отрове.

Колико се из досадањег искуства зна, свака редња и помор бесни онде, где је нечистоће, особито трулежа и смрада од животиње. Ту се изроди редња и одатле се распростре на све стране, па највећма осакати људе, које опет у нечистоћи нађе, особито сабијене у нечистим варошима и селима, у нечистим улицама, кућама и собама. Ти трулежи особито од ленина изведу у Африци и на изливу реке Нила кугу, у Азији на изливу реке Ганга колеру, у Америци на изливу великих река жуту грозницу, а свуда на бојинштима тиф, и друге болештине; а око бара изађу хладне грознице, шкорбут и друга болештина. Особито осакати та нечистоћа улица и кућа и претоварење соба људе леги, где она жестока врућина сваки трулеж и стрвину сила наглије раствара и грдан смрад од ње начини, особито у крај воде, те изведе редњу сила оначију. Ал' ни она најмања нечистоћа није никада по људе толико убитачна, као у време редње. Тада више људи страда и помре од својих исхода и љубришта, и од ноћних у спаваћим собама отворено не покривено држаних лонаца, него другаче од највећих преступа. Отров онај окужи сав ваздух у околини онога легла од редње, па ваздухом дође и у људе и зарази их, дође дисањем у плућа, ил' дође и ухвати се на отвореним ранама и на другим отвореним местима од тела,

па дође у тело и јелом и пићем, које онде стоји, где је оног отрова. Отров онај отрује и сву земљу у околини ђубрета оног и нечистоће, па отрује и сву воду, која се оданде слива и стиче у бунарима околним, или у изворима, па оданде тече потоцима и речицама, те и даље отров разноси.

То су запазили људи, где год су пазили, још од памтивека. Отуда је вика и на пијаћу воду, особито на неке бунаре и изворе и реке; па вике на нека јела, особито на мрсна, месна и масна, и на сва устајана, али и на скорашња, ако су у околини оних отрова стајала и ако су такве нарави, да се може отров ухватити за њих и развијати се на њима, као што је то можно на сваком влажном, а особито месном ил' трулежном јелу, иза којих се опажало да више људи редњу добију, него иза других бунара и извора, и иза других јела, особито скорашњих и куваних посних, на која се не може отров ни да ухвати. Најпосле опажало се, да и други преступи, тада помогну, да болест пре букне особито назеби, претоварења јелом, оноји силовитим пићем, неспавање и умор, у опште све, што слаби тело и душу.

Поглавито су нађене неке плесни, што се нахватају на ђубрету оном и у оној нечистоћи, као и на изметинама, на блату и на умокреним, од зноја и другаче укаљаним кошуљама и постељама од оних болесника. Те плесни (болесници од богиње ударају исто као и плеснив хлеб) са своје лакости, летећи по ваздуху, прилене се здравим људма за очи, нос, уста и друга отворена и влажна места на телу, као и за отворене ране, и одатле напуне чудо брзим расплођењем цело тело и изведу исту болест. Богиња се оспе исто онако и у нутри, као и с поља, и може се видети у носу, устима, грлу, где учини гутање тешко, и у оном уском грлу децијем загуши их као стегнутом око врата жицом, не дајући, да ваздух у плућа дође.

Отуда, што се отров онај не ухвати за свакога, држи се, да неки човек нема примљивости за отров, ил' никако, ил' за онај мах, а други има, и то неки слабље, неки јаче, те отуда не може редња оне никад, а ове може већма ил' мање да ухвати.

По томе, што доведе наведосмо, може сваки лако знати, ода шта се чувати ваља. Још треба сваки да познаје своју нарав, и у чему је најслабији ил' најшанаднији, и шта му у часу може да шкоди и да навуче зло, па да се од тога свега чува, јер многоме ту болест прво отпочне.

Па како ови људски отрови с људи на људе најбрже и најлакше прелазе, то се пре свега у томе сваки најбоље чувати ваља. За то, ко нема посла код болесника, који лежи у редњи, а он нека

и не иде њему, да се не би отров онај прилепио за њ.

Нека се сваки клони и од оне куће, и од оне улице и предграђа, где редња бесни, и нека затвара и своју кућу и прозоре и врата из оне стране, особито кад одонуд ветар душе.

С тога се закраћују у време редње вашари, скупштине, славе, па и саме богомоље и распуштају се школе, јер ако је редња и далеко, она се разнесе и донесе, ако само један њом заражен човек дође на вашар, славу, скупштину, у цркву ил' у школу, и у додир са здравим људима.

Исто тако ваља се клонити од паропловских и паровоских станица и њихових гостионица и исхода, особито на главним друмовима; и ко год не мора туда ићи, нека не иде за време редње, макар редња далеко где била, чим је могућности, да се онде састане с ким, ил' очеше о кога, ко редњу и незнајући има ил' њезин отров на себи носи.

Коме је можно, нека за оно време изађе на савлаш ил' у виноград, ил' нека оде из оног предела и оне земље, док редња не прође и нека не слуша оне, који доказују, да нема отрова, и да не помаже чувати се и уклонити се, који би ради само своју трговину да терају, па вичу и на контумаце, да су у залуд, и не знам од колике штете по трговину и промет, као да су ови претежнији од живота и од здравља. Коме год је можно, нека се уклони, и нека не прима себи оне, који се по свима буцањима и нечистоћама тепу, па и лекара, док не мора. На небројно места се осведочио, да остану од болести сачувана она места, која се затворе, као манастири, градићи, замци, особито ако су подале и заклоњени од окужених места, па не може

ни ветар ваздуха, ни смрада и отрова, ни потоци воде да донесу, а није ни нечистоће у њима, да би се могао од себе отров залећи.

А сви они, којима не може бити, да оду ил' да се уклоне, него баш морају бити у кући с болесником, нека особито чувају уста у оним собама око болесника, да не говоре много, нити зијају ни зевају, ни на уста предину, нека око болесника много не шећкају нити чеврље, ни покривача му дижу ни преврћу, него нека иду с миром.

Како се опазило, да богиња најмање хвата каламљену децу око 13. и 14. године, то су ова деца најбоља за послугу болних од богиње, за то, који нису каламљени, нека не иду око болесника, осим да је ко изврстан искуством, да не ће богиња на њ.

Сви нека се чувају од свију измета болесничких, не само од мокраће и блата њихова, или што повраћају ил' плују, него и од њихове паре и задаха и зноја и другог на кошуљама и хаљинама, јер на свему ономе има отрова, који лако пређе и на здраве. Нека нико не седе ни на оне исходе, ни на оне лонце, на којима је седео болесник, јер на томе многи здрави заграбе отрова. Него, нека сви гледе, да се отров онај одмах убије, које буде, ако се мокраћа и блато оно помеша с много тестерине од дрвета, па баци на ватру да изгоре, само је то једини најизвеснији начин, да сене ће онај отров развити.

Што се пак тиче упрљаних кошуља и другог рубља што је за прање, нека се одмах, ал' одмах баци у кључалу воду ил' кључао љут цеђ, да тај убије отров; а друге хаљине, које нису за прање, нека се на згодној дасци туре у жарену пећ, да постоје мало, ако можно раширено, да она врућина убије отров.

(Свршиће се.)

СЕОБА СРБАЉА 1690. ГОДИНЕ.

III.

Већ првих дана Србима у ћесарској земљи придани свитати почеше, тај их је удес и даље непрестанце пратио, па и данас их још једнако злоб гони. Јер уз то, што је Србић ћесару у хатар заложно све, благо, живот свој, бој бијући са Турчином узеше му још и сву узданицу његову. Ћорђе II. Бранковић, властелом српском изабрани, Максимом патријархом помазани и самим ћесарем потврђени српски деспота много је допринео те се та велика сеоба сретно извела. То је био потомак Ћурђа Смедеревца па не могавши сносити ропства турског становао је у овим крајевима. Он је саветом својим код двора аустријског руководио целу сеобу и народ гледајући пред собом своју поли-

тичну поглавицу радо је пристајао. Срби су већ на ћесаревој земљи. Срби су већ у редовима ћесареве војске, Срби лију већ своју драгоцену крв ћесару са љубав, ћесар је своје постигао, Ћорђе је своје свршио. Али се Ћорђе ни састао није са својом новодошлом браћом, народа, ком беше поглавица, ни видео није: чудни су ти дворови. У пролеће 1690. године доселиће се Срби а по доцкан у јесен 1689. снађе чудо нечувено, невиђено српског деспота, барона и грофа угарског Ћорђа. Да се цару у помоћи нађе, да са добродошлицом дочека своју браћу, свој народ чим на ћесарију ступи, похитао беше деспота са големом војском, коју је по уговору за цара сакупио био, царевој војводи Баденцу

Лудвигу у помоћ. Са неколицином од својих људи буде пуштен у табор код Кладова, где га нешто снађе, чему се ни надао није. Ни крива ни дужна баш на правди Бога истинога ухватише га, окриваше га, па га под великом стражом оправаше у Оршаву, одатле у Сибињ у Ердељу, а кад се Срби амо доселише, однесоше га у Беч, из Беча чак у Хеб у далеку Чешку: деспот је био државни сузањ. И ако је у више пута сам деспот од двора искао да се већ једаред проведе истрага против њега и његова ствар извиди — та деспот је био чист као сунце — и ако је сав народ преко својих владика, протосинђела, ал' не патријараха, преко својих високих часника у војсци од цара искао да се већ једаред суди деспоту: па ако буде вин нек се осуди, ал' ако буде невин нека га пусте на слободу свом милом народу. И ако се и сам руски двор својски заузео беше за деспота: у Бечу остадоше хладни, студени. Двадесет две године беше тужан деспот, државни сузањ и када се двадесет две године тешког тамновања навршило оде седамдесетогодишњи старац богу на истину да од њега дозна ко беше тај,

што му замке плеташе, да од бога иште да строго казни онога, који му не даде да са својим народом зло и добро подели. Грдна хуља мораде бити онај, чијем лагању и опадању цар вероваше, јер на онако заузимање народно, да се Ђорђу и пред богом и пред људима грозна неправда чини, да се онај, који толике сјајне заслуге по дом аустријски имаде толико затворен па и несаслушан држи, да се очевидно право свију народа вређа, Срби се газе јер Ђорђе им је после бога и цара сва узданица: на све то срчано заузимање деспот умире у тамници оставивши након себе умно чедо своје: историју српског народа, која исте судбе допаде која и оца јој у гроб свали. Та историја ни данас света није угледала, а знаоци, којима до руку дође, сви редом тврде да је вредна да се штампом пружи у руке множини. Мртвог Ђорђа пустеше народу, из Хеба га донесоше у Карловце, народ га је оплакао и сахранише га у манастиру Крушедолу, докле његово умно чедо: Бранковићева историја српског народа жива сахрањена лежи у калуђерском затвору карловачкој библиотеци. Или боже! Ко беше тај што учини, те Ђорђе тако грдно прође?!

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Лепа лаж, сиромашна сермија.

Али и одвећ жалосна сермија, ваљало би тој пословици придодати. Јер непрестано по селу тумарати, увек главу лупати и којекакве лажи измишљавати, сваки час од стида црвенити, свакако је жалосно! Па онда да у лажи бар није „плитко дно,“ да јој нису „кратке ноге“; али „лаж се пре стигне, као што Мађари веле, него пребијено прето“. Ко би се дакле за наведеном пословицом повео, томе не бисмо имали шта завидети, тога бисмо само сажаљевати могли.

Лепе коло воде, а ружне кућу теку.

Ту пословицу морамо сматрати као правило, које много својих изнимака има. Нити су све лепе жене ђаволи, нити су све ружне анђели; има доста лепих, које су ваљане кућевнице и газдарице, а има ружних, које још како умеју коло да воде и кућу да раскућују.

Лудом мужу и говедари жену пуштају, а мудроме не може ни владина.

Из прве половине те пословице излази, као да би лудост у нашој цркви била довољан узрок, да се брак разреши. Но ваља знати, да то стоји само за онај одвећ ретки случај, кад лудост мужа у тој мери отме мах, да жена није сигурна за свој жи-

вот; иначе црква уписује жени у дужност човечности, да ту несрећу трпељиво и заједнички с мужем сноси.

Што се пак друге половине тиче, на име да мудрому мужу ни владика не може жену пустити, то стоји само за римокатоличку цркву, која учи, да се брак ни у ком случају, једну смрт изузимајући, не може са свим разрешити. Наша црква није тако строга и допушта, да се муж од жене развенча кад извесни узроци наступе. Иде ли муж својој жени о глави, је ли погазио брачну верност или је жену оставио и у свет отишао, је ли муж лопов и убица, је ли између њега и жене му недољива мржња овладала или побације ли жена хотимице зачети плод, у тим и другим неким случајевима властан је превени суд, да мужа од жене растави.

Не дају рогуље (или добруље), него многуље.

То се обично говори за краве и мисли се, да је боље држати много ма и малих и рђавих него мало великих и ваљаних. То је погрешно. „Добро се не састоји у коликоћи, но у каквоћи,“ рекао је мудри Грк Езоп. Једна ваљана крава даће више млека него три и четир рђаве: па онда једну ваљану краву лакше је хранити, него више рђавих. Но нашим Ср-

бима на жалост као да је одвећ мало стало до тог, да ваљане краве имају и да од њих што више млека, сира и масла добију. Доказ је томе, што они краве одвећ ретко зрном или репом хране а скоро никад са свим не измузу, а то и из најбоље краве рђаву направи. Немци да боме друкчије раде. Они знају, да се само од добре хране и кад се крава што боље измузе добија добра крава и што више ваљана млека. Ал' за то њихова газдарица од једне или две краве подмирује скоро све ситније кућевне трошкове преко године, а наша — наша једва толико добија, да деци у вече мало млека узвари и да болнике млеком понуди. Докле ћемо се ми Срби онде с крајцарама задовољавати, где други народи толике форинте добијају?

Крије као гуја ноге.

По казивању нашег народа, змија има ноге, по сакрива их и пода се увлачи, да их не би опазио когод. То је погрешно, јер змија нема никаквих ногу. Што пак путници по истоку изрично о ногама змијиним говоре, то по мишљењу учених људи долази јамачно отуд, што су змију с гуштером побркали. И тако погрешно је и то, да змија кад близу ватре дође и почне се пећи, а она опружи ноге, и ко је онда погледи, мора умрети. Неосновано је и оно веровање нашег народа, да о змијама што мање треба говорити, да, за време ускршњег поста опасно је, име им спомињати и ако већ није друкчије, не треба им правог имена рећи, већ их „поганицама“ или „непоменицама“ назвати. Од чега се ми бојимо! Бојимо се, да змију споменемо! А да ли да се бојимо, кад Бога, анђеле и свеце у цркви потрзамо! Да ли да се бојимо, кад безобразне разговоре у присуству својих млађих водимо? Тога се чувајмо, о њоме што мање говоримо, чиме се наш млађи нараштај трује и квари; а о змијама можемо без икаквог страха колико нам је драго говорити; од таквог говора никога у кући не ће заболети глава.

Нема слађег меса од краденог.

Да бисмо увидели, да у тој пословици ни најмање истине нема, сетимо се само оног страха, који човеку све живце потреса, док што украде; даље не заборавимо колики страх, мора да претрпи док крадену ствар не прода или је не потроши. Кад само на то мучно страховање помислимо, можемо ли веровати, да је крадено месо најслађе? Не ћемо ли на против признати, да је крадено месо најгорчије?

А кад се сад сетимо, да људи више пута лопова ухвате, те овај крадену ствар глобарином или затвором или подмићивањем судија скупо мора да плати, онда ћемо јамачно и то признати, да је крадено месо најскупље или као што ова наша пословица одвећ добро вели: „касанско је месо по

четири паре, ловачко по грош, а руско по дукат.“ Томе додајмо још и ово, да лопов мора крадену ствар скоро увек у бесцење да прода и да он по томе најмању корист од своје крађе има, те отуд што не реч „код толике крађе на божић без меса“. Из тог је јасно, да је крађа, којом човек и своју душу греша и код људи у поругу и презрење долази, најнепаметнији, најнеблагодарнији занат на свету.

Овде морам понаособ споменути једну врсту крадљиваца, који су по наш народ тим убитачнији, што их у многим кућама има и што га они и дању и ноћу краду. То су наши „кућевни лопови“ т. ј. то су наша деца и наше жене. Од таквих лопова тешко је чувати се, али опет није по све немогуће. Држи ти храну и смок под кључем, а твојој деци све оно набављај, што им је нужно, па их не ћеш до тога довести, да те краду и сами себи оно набављају, што си им ти као родитељ и кућни старешина требао да купиш. Имај увек у памети, да су „у тврда оца крадљива деца“ и да „тврда више плаћа.“ Тако исто води бригу и о женама! Набављај им одело и друге потребне за кућу ствари; јер искати од жене да кошуље опере и погрпи, а не дати јој новаца, да купи сапуна, иглу и конаца, као што то многи раде, не зове ли се то жену на крађу упућивати и принуђавати и из ње силом лопова правити? Дакле кад хоћеш да ти жена јело закисели, а ти боме подај и новаца, да сирћета купи; тако се и за друге њене потребе брини, па не ћеш те уде среће бити, да ти жена кућу хара и трговцима и мајсторима храну у марамама и торбама извлачи и будзашта продаје.

Куд је отишла сикира, нек иде и држало.

Таквих пословица има код нас више. „Куд је отишла тисућа, нек иде и стотина,“ „куд је отишло јуне, нек иде и уже.“

Но не ће ли бити паметније, да речемо: кад је отишла сикира, нека остане бар држало, кад је отишла тисућа, а оно не мора и стотина и кад је већ морало отићи јуне, а оно нека бар остане уже? Ја држим да ће то бити много ближе памети. То су дабоме ситне ствари; но немојмо заборавити да је ретко ко пронао за то, што није хиљаде чувао, но већином за то, што није умео крајцаре, форинте и друге ситне ствари да чува. Не велики, јер ти су одвећ ретки, него „мали губитци кесу празне,“ и као што је некадашњи мађарски министар Етвеш рекао: „Мало би људи пропало и мало би несретних било, да на свету само нема оних многих ситних трошкова и оних многих ситних невоља.“

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

29. (Виноград и гној.) Винов лист, ластар, и винова лоза кад угору, најбољи је гној за виноград. У њима је готова храна чокоту, и не мора је тек прикупљати, ни тражити. Исто тако је добра храна чокоту пепео од изгореле винове лозе и чокота, што их сваки разуман газда треба да скупиља, а не да баца, и треба у виноград да износи, па и онај пепео, што иза лужења кошуља остане, још је добар, и треба га у виноград износити и онде посути и затрпати. Исто тако је снажна храна и она комина, цибра, што остаје иза пецива ракије. И њу ваља скупљати, и по што добро угоре, у виноград износити и виноград ђубрити. Ако ко не верује, нека покуша само две три године дана тако ђубрити и увериће се, да ће му онај комад винограда, који буде тако гнојио, не замишљено више рађати.

30. (Мразом ухваћен расад) ваља одмах, пре но што га је сунце огрејало, студеном водом што дуже и већма непрекидно поливати, а уз то што већма можно од сунца заклонити. Тако се неки за неколико сахата поврати, а око некога треба по цео онај дан тог посла. После мрза ништа већма биљку не убије, као топло сунце, ил' после кише

студен ветар. С лонцима премрзла цвећалак је посао, јер се могу одмах у хлад и мрак пренети, па онде хладном водом преливати; ал' с расадом у лејама је теже, и морају се одмах раширеним асурама, платном ил' даскама од сунца заклонити; још мучније је с воћкама, па и ту помогне, кад се не престано баца вода шмрком, да у виду кише навоћке пада; а шмркова таквих има данас за јевтине новце.

31. (Виноградски плуг.) Још ниједан од ратарских алата није се онако свима допао, нити је икоји онако брзо у обичај ушао, као виноградски плуг. Пре две године, кад су неки разумни виноградари с упрегнутим магарцем ил' мазгом почели своје винограде да ору, ишла је за њима оза од подсмевача, а данас и ови на враг на нос оне плугове кушују и своје винограде ору.

Данас се и код нас почињу виноградни плуговима радити, па рад иде куд камо јевтиније и боље. Ко је рад ово да види, нека пође Белој цркви, где се од свију крајева наших, данас виноградни најразумније раде, или нека сврне и у Срба у Црвеној цркви, ту ће видети виноградски рад, од ког бољега у свету нема.

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 12. априла.

(Троједна краљевина) Загребачке новине донесоше последњих дана основе разних законских предлога, што ће их по свој прилици у целости поднети сабору на расправу, како се тамо у јуну састане. Међу тима основама има неких и о таким стварима, које дубоко засепају у живот народа, као што је основа о устројству земаљске владе у Загребу, о уређењу судова, о измени изборнога закона, а особито основа о устројству општина и жупанија. На жалост морамо исповедити, да нас је немилу изненадио дух, који провејава кроз гдекоје од отих основа. Загребачка влада, а уз њу и садања већина загребачког сабора, на коју се влада наслања, судећи по листу те већине, што излази у Загребу, како да хоће да заборави, да је народ својим пожртвовањем учинио, да постоји садања влада, и да народу самом ваља оставити, да бдије, да се сачува оно мало олакшице, што је с толиком муком извојевао. Место начела демократког, т. ј. начела, по коме би се оставило што више самоме народу да располаже својом судбином, да се стара о своме унапређењу — усредсређује се по неким од отих основа сва власт у рукама владе, тако да судба земље и народа у њој зависи непрестано од свагдање владе. Централизација, т. ј. усредсређење све власти у самој влади свугде пречи развитак народа, а особито развитак умни и друштвени. Поред те незгоде долази код нас још и друга исто тако велика незгода, а та је: што загребачка влада, ма била

најваљанија и најпоштенија не може или бар нема сигурности да ће увек мећи радити само оно, што иде у хатар народа и земље; јер ваља знати, да у самој ствари загребачка влада није ни по најновијем издању „нагодбе“ слободних руку, него вазда зависна од владе угарске. А шта тек, ако је влада неваљана, ако јој није стало до народа, као што то беше од год. 1868. па до скоро? Зар није онда централизација власти у влади бич, којим ће пакосна влада да сатерује у будак сам народ? Било једно или друго: усредсређење свију власти у рукама загребачке владе не значи друго: него усредсређење свију власти у овој земљи у рукама мађарске владе, од које зависи влада загребачка. А каква опасност прети отуда самоуправи, а услед тога напредовању и развијању сваковрсних одношаја Тројне краљевине — то ваља да увиди и данашња влада загребачка, што се назива патриотичном, и већина саборска, која ваља да није за такву цену напустила програма свога и програма целога народа. — Међу тим ми ћемо се вратити на ову ствар.

(Угарска) Делегације, што ће претресати и установити прорачун за војничке ствари целе државе, састале су се у Пешти и отпочеле су посао тим, што су се конститујисале т. ј. што су се уредиле изабравши свака себи председнике и разне одборе. —

Сабор је такође отпочео свој ускршњим празницима прекинути рад. —

Прески суд пештански осудио је Романа Љубу Грују на 15 месеци затвора због неког чланка, што је штампан у Бабешовом листу „Албини“ и ради кога је пештански сабор, као што у своје време јависмо, издао Бабеша суду. У чланку

се говорило о држању мађ. владе према немађарским народима, а особито према Романима. Груја је против пресуде апеловао. —

Криминални суд пештански држао је 3. априла коначну расправу у инкриминованој ствари Лазара Бољанца, Романа из Новог Села. Ствар се ова повлачи од панчевачког избора. Бољанац беше тужен, да је 7. јануара у гомили народа викао: „Не требамо мађ. краља, нећемо да будемо под Мађарима!“ Против оптуженога сведочише: новоселски судица Цеха, полицајни стражмештар Сима Лончарски и полицај К. Демпел. Оптужени се бранио, да није казао споменутих речи, које сведоци измислише, јер сумунепријатељи осим тога да је био напит, и да тада није знао, да је граница утеловљена Угарској. Осим тога бранио је оптуженога адв. Ст. Беало. Суд је ослободио оптуженога од злочина у вреде величанства, због чега тражаше државни тужилац да се казни, али га је осудио због злочина нарушења јавног поретка на три године тешке тамнице и на подмирење трошкова затвора и претреса. —

Исти суд држао је на тужбу Тиме Савина, касира општинског и Милоша Карапанџића, бележника општинског у Ђурђеву 9. априла коначну расправу у ствари оптужених, браће Новака и Васе Локића, први кнез у Госпођинци, а други трговац у Ђурђеву. У тужби се наводи: да је при повратку са избора посланика у Тителу Новак Локић, дошав са својим Госпођинчанима у Ђурђево у крчи Васе Локића грдио тамо десивше се Ђурђевчани, који су за владиног кандидата, гласали, и напоследку говорио здравицу, у којој је међу осталим, окренувши се Тими Савином, касиру општинском у Ђурђеву, рекао: „Кнезови и касири општински плаћају се новцем општинским и опет служе мађарској влади; то је издајнички и непоштено, ваља их отерати.“ У том смислу говорио је по тужби и Васе Локић, који је казао још за Ђурђевачког кнеза, „да служи владу и да је издајница“. Оба оптужена бранише се говорећи, да нису нападали на владу, и да су само рекли да није лепо, да општински главари гласају за владиног кандидата, кад народ гласа за кандидата опозиције. Осим тога их је врло оштроумно бранио адвокат Гејза Физешери. Суд је на последку нашао да су обојица крива преступа јавног мира и реда и осудио је Новака Локића на 3, а Васу Локића на 2 месеца затвора. Обојица су поднела апелације.

(Далмација.) Многе далматинске општине поднеле су молбу аустријском министарству, у којима захтевају, да се у средњим школама, на гимназијама и реалним школама, предају науке на народном, т. ј. српском језику. Та је ствар већ давно у корист народа свршена, али далматински Талијани знају вавда да израде у министарства, да се народ, чија је ова земља, не задовољи. Само нека си Словен, па се не брине ко ће те гонити.

(Србија.) У Београду била је 22. марта код варошког суда расправа у кривичној ствари Живка Цукића, бившег апсентника и шпијуна блазнавчеве владе, због неких новаца, што их је на рачун владе узео од неког грађанина. У својој тужби тражио је оштећени, да се Цукић због злочина преваре осуди. Коста Цукић потврђује у својој одбрани, да је био робљап и као такав да је постао шпијуном владе, која му је учинила на руку, да из апсане утече; да је заиста узео на рачун владе новце од оштећенога и да је ушао у траг завери противу живота младога кнеза, која се завере, као што се чини, свршила са познатим експлодираним бомбама. Још рече, да би знао много што — шта рећи, да му само није забрањено. Чудновато је, да ни суд, ради објашњења

саме инкриминоване ствари, ни бранилац ради обране свога клијента, не захтеваху од оптуженога, да рече све што зна. Суд је напоследку ослободио Цукића од оптужбе, ма да се исти оним, што је рекао, није оправдао, и ма да је сам бранилац, за — њ рекао, да је варалица и зликовац! Цела ова ствар карактерише садању ил' прошлу владу — коју? — то зна Цукић, његов бранилац и садања београдска влада. —

Млади кнез спрема се, као што се јавља, на пут у Цариград, где су учињене припреме за његов дочек, само како може бити сјајне. Кнез ће повести уза — се, као што се вели — сјајну свиту. — Нова влада, па нова парада! Ристић је водио кнеза у Ливадију на сусрет цару Александру Мариновић га опрема у Цариград султану. Тако иште сигурно висока политика, у којој се да богме ми малени људи не разумевамо. —

Нови заступник Романије код београдског двора, Стурца приспео је у Београд и примљен је врло пријатељски од младога кнеза.

Претплатницима „Гл. Народа.“

Почетком овога месеца почиње друга четврт претплатницима у Србији, којима смо послали још и прошли број што улази у другу четврт. Даље обустављамо лист свима који нису поновили претплату.

Цена је листу за Србију.

На годину 48 гр.

„ 1/2 год. 24 „

„ 1/4 „ 12 „

а претплату ваља слати књижарници Велимира Валожича у Београд.

Уједно јављамо новим и старим претплатницима да се од почетка године могу добити сви бројеви — до јако петнаест — јер смо ових дана довршили и прештамнавање прва четири броја која су недостајала, те ћемо их разаслати свуда, где још дугујемо сва или који од 4 броја.

АДМИН. „ГЛ. НАРОДА.“

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. Спири Гојковићу, Ерцег-Нови. Прошле за ову годину нисмо примили никакве претплате за вас до ових 1 ф. 50 нов. који пре неки дан за 1/2 г. посласте.

Г. Пери Стајићу, Темешвар. Примили смо вашу претплату за 1/4 год. 75 нов. Што сте у неплаћеном писму послали, те смо за њега морали платити 18 нов. које молимо да нам надокнадите изволите.

Г. Петру Бабићу, Крагујевац. На обе ваше рекламације јављамо, да се вама лист редовно шаље и да нам је не поштом да нисте добили до сада само 2 броја шаљемо вам их све на ново, али вас молимо да распитате да нема који под истим именом у место вас лист прима а не плаћа.

Г. Ђ. Гојковић, нар. учит. Суботица. Примили смо две годишње претплате на име Г. Исидора Коларића и Димитрија Јамо поштару у Алмашу — које вам овим признајемо.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Владан Арсенијевић.